

УДК 37.015.31:7.01:008(477.73)

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-5\(57\)-2678-2691](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-5(57)-2678-2691)

Терешенко Наталя Віталіївна кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри хореографічного мистецтва, Херсонський державний університет, м. Херсон, <https://orcid.org/0000-0001-7851-0068>

Левченко Микола Григорович кандидат педагогічних наук, професор кафедри культурології, Херсонський державний університет, м. Івано-Франківськ, <https://orcid.org/0000-0002-4069-1729>

Гриценко Юлія Вікторівна викладачка кафедри культури і мистецтв, Херсонський державний університет, м. Івано-Франківськ, <https://orcid.org/0000-0003-0647-3725>

РОЛЬ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ У ЗБЕРЕЖЕННІ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ХЕРСОНЩИНИ

Анотація. Сьогодні статус України в європейському культурному середовищі безпосередньо визначається її здатністю оберігати історичне надбання, підтримувати тяглість національних традицій і забезпечувати належний захист культурних цінностей. Сучасні виклики, зокрема воєнні дії і загроза фізичного знищення пам'яток, актуалізують потребу не лише в консервації матеріальної спадщини, але й в активній її популяризації, зокрема і через освітні інституції. Мета статті полягає в з'ясуванні значення мистецької освіти у формуванні та збереженні культурної ідентичності Херсонщини, а також аналізі можливостей цифровізації мистецької освіти як інструменту популяризації культурної спадщини регіону. У ході дослідження було встановлено, що Херсонська область є унікальним регіоном, в якому формування місцевих культурних традицій відбувалося в умовах активної взаємодії і взаємовпливу культур різних регіонів України. Херсонська область опинилася в трійці регіонів України, що зазнали найтяжчих втрат у культурній сфері внаслідок російського вторгнення. Масштаби руйнувань історичної і мистецької спадщини краю мають характер культурної катастрофи. У таких умовах особливої ваги набувають освітні та культурні ініціативи, спрямовані на популяризацію традицій, мистецтва та історико-культурних надбань, що сприяє формуванню національної свідомості і консолідації суспільства. Окреслено основні аспекти впливу мистецької освіти на популяризацію культурної спадщини, серед яких патріотичне виховання, підготовка професійних кадрів, інтеграція в європейський простір і соціальна та психологічна реабілітація. Проаналізовано вплив етнокультурного синтезу на формування традиційної спадщини Херсонщини, зокрема на прикладах

традиційної вишивки та народно-сценічного танцю. Окрему увагу приділено прикладам стійкості культурно-освітніх інституцій у складних соціально-політичних умовах. Показано значення участі молоді у фестивалях, конкурсах і культурних проєктах, а також вплив цифрових технологій на формування культурної ідентичності, зокрема оцифрування експонатів, інтерактивні платформи та VR-технології. Акцентовано стратегічну роль місцевих громад у збереженні культурних надбань і важливість інтеграції інноваційних освітніх підходів у процеси навчання та мистецької практики для підтримки культурної спадщини Херсонщини в умовах воєнних викликів. Наголошено на тому, що в умовах збройного конфлікту на території Херсонщини активізувалися ініціативи, спрямовані на збереження культурної спадщини тимчасово окупованих і прифронтових територій. Зокрема, реалізуються проєкти з евакуації архівних матеріалів, створення мандрівних виставок і цифровізації музейних колекцій, що сприяє збереженню культурних артефактів і забезпечує доступ до них широкої аудиторії. Зроблено висновок, що мистецька освіта сприяє формуванню у молоді поваги до локальних традицій та усвідомлення цінності культурного коду Херсонщини.

Ключові слова: національна ідентичність, воєнний стан, культурні втрати, освітні проєкти, цифрові рішення.

Tereshenko Natalia PhD in Pedagogical Sciences, Docent, Docent Department of Choreography Art, Kherson State University, Kherson, 27 Universytetska St., <https://orcid.org/0000-0001-7851-0068>

Levchenko Mykola Candidate of Pedagogical Sciences, Professor at the Chair of Cultural Studies, Kherson State University, Ivano-Frankivsk, <https://orcid.org/0000-0002-4069-1729>

Hrytsenko Yuliia Lecturer of the Department of Culture and Arts, Kherson State University, Ivano-Frankivsk, <https://orcid.org/0000-0003-0647-3725>

THE ROLE OF ARTS EDUCATION IN THE PRESERVATION AND POPULARIZATION OF THE CULTURAL HERITAGE OF THE KHERSON REGION

Abstract. Today, Ukraine's status in the European cultural environment is directly determined by its ability to preserve its historical heritage, maintain the continuity of national traditions, and ensure proper protection of cultural values. Modern challenges, in particular military operations and the threat of the physical destruction of monuments, underscore the need not only for the conservation of material heritage but also for its active popularization, including through educational institutions. The purpose of the article is to clarify the importance of art education in

the formation and preservation of the cultural identity of the Kherson region, and to analyze the possibilities of digitalizing art education as a tool for popularizing the region's cultural heritage. During the study, it was established that the Kherson region is unique in that the formation of local cultural traditions took place under conditions of active interaction and mutual influence among cultures from different regions of Ukraine. The Kherson region was among the three regions of Ukraine that suffered the most severe losses in the cultural sphere as a result of the Russian invasion. The scale of the destruction of the region's historical and artistic heritage is of a cultural catastrophe. In such conditions, educational and cultural initiatives aimed at popularizing traditions, art, and historical and cultural heritage acquire special importance, which contributes to the formation of national consciousness and the consolidation of society. The main aspects of the influence of art education on the popularization of cultural heritage are outlined, including patriotic education, training of professional personnel, integration into the European space, and social and psychological rehabilitation. The influence of ethnocultural synthesis on the formation of the traditional heritage of the Kherson region is analyzed, in particular on the examples of traditional embroidery and folk stage dance. Special attention is paid to examples of the stability of cultural and educational institutions in difficult socio-political conditions. The importance of youth participation in festivals, competitions and cultural projects is shown, as is the impact of digital technologies on the formation of cultural identity, particularly through the digitization of exhibits, interactive platforms and VR technologies. The strategic role of local communities in the preservation of cultural heritage is emphasized, as is the importance of integrating innovative educational approaches into learning and artistic practice to support the cultural heritage of the Kherson region in the face of military challenges. It is emphasized that, in the context of the armed conflict in the Kherson region, initiatives to preserve the cultural heritage of temporarily occupied and frontline territories have been intensified. In particular, projects are being implemented to evacuate archival materials, create traveling exhibitions and digitize museum collections, which contribute to the preservation of cultural artifacts and provide access to them for a wide audience. It is concluded that art education contributes to the formation of respect for local traditions and awareness of the value of the cultural code of the Kherson region among young people.

Keywords: national identity, martial law, cultural losses, educational projects, digital solutions.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та інтенсивних соціокультурних трансформацій питання збереження національної ідентичності набуває стратегічного значення для української держави. Херсонська область є унікальним історико-географічним регіоном Півдня України, що характеризується специфічним геополітичним розташуванням у басейні нижнього Дніпра з виходом до басейнів Чорного й Азовського морів. Адміністративний

центр регіону (місто Херсон) формувався як мультикультурний осередок, що став місцем проживання для чисельної та етнічно неоднорідної громади. Взаємодія переселенців із місцевими традиціями, коріння яких сягає доби античності та пізніших стародавніх цивілізацій, спричинила ефект культурної дифузії. Це призвело до синтезу унікального соціокультурного простору, де кожна етнічна група зробила вагомий внесок у формування регіональної ідентичності. Нині культурна спадщина Херсонщини є невіддільним складником національного історико-культурного фонду й об'єктом світового історичного значення, що потребує подальшого комплексного наукового дослідження та збереження.

У зв'язку з окупацією частини території Херсонської області та вимушеним переміщенням значної частини населення зростає ризик втрати не лише матеріальних об'єктів культурної спадщини, але і живих традицій, народних ремесел, фольклорних практик та повсякденних культурних звичаїв, характерних для регіону. За таких умов збереження культурної спадщини набуває нового значення, адже вона потребує як системного документування, так і актуалізації, сучасної інтерпретації та активної популяризації, особливо серед молодого покоління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання збереження та популяризації культурної спадщини України досліджувалося в різних контекстах багатьма вітчизняними науковцями (істориками, мистецтвознавцями, педагогами). Зокрема, О. Бір'ова [1] та Ю. Трач [2] розглянули основні способи збереження культурної спадщини України під час воєнних дій, серед яких було відзначено міжнародну співпрацю, використання цифрових технологій, документування пошкоджень, формування електронних реєстрів, а також різноманітні заходи волонтерських та професійних організацій.

У дослідженні Х. Плецан, А. Гаврилук і Г. Побережець підкреслено, що агресія російської федерації виявила суттєві недоліки міжнародної системи захисту культурної спадщини, а також недостатню ефективність правових механізмів притягнення до відповідальності за гуманітарні злочини. Водночас у процесі протидії російській агресії особливо виразно проявилася справжня цінність культурного та цивілізаційного розвитку України, а також її вагомий внесок у світову культурну спадщину [3]. За таких умов для українського суспільства актуалізувалися питання ідентифікації і персоніфікації національної культурної спадщини, переосмислення історико-культурних наративів, а також процесів деколонізації музейної справи та культурної політики загалом. У свою чергу, Р. Добровольська, І. Кдинова та Н. Демешко наголосили на тому, що значно посилює зусилля щодо збереження культурної спадщини поєднання мистецтва й освіти [4].

Як зауважив А. Шмандровський, саме мистецькі ініціативи та культурні проекти здатні консолідувати суспільство, підтримувати культурну спадкоємність і зміцнювати культурну ідентичність регіону [5]. На тому, що залучення

особистості до мистецької діяльності виступає важливим чинником як формування культурної ідентичності, так і індивідуального розвитку, наголошують М. Левченко, Н. Терешенко та А. Форостян. При цьому характер впливу мистецтва залежить від форм взаємодії із художнім твором: як процесу його створення, так і споглядання. У зв'язку з цим науковці підкреслюють доцільність впровадження освітніх програм, які поєднують різні форми взаємодії з мистецтвом, оскільки саме такий комплексний підхід сприяє більш ефективному розвитку особистості та формуванню культурної ідентичності [6]. Роль мистецької освіти у формуванні культурної ідентичності було розкрито у працях Д. Погосьян, М. Ткаченко, І. Майданюк [7], В. Григор'євої, А. Зякун, І. Гуцул [8]. На переконання Є. Скрипника мистецька освіта сприяє формуванню культурної самоідентифікації молоді, адже творчі освітні практики допомагають осмислювати національні та регіональні традиції, інтегрувати їх у сучасний культурний простір і популяризувати через мистецьку діяльність [9].

Особливої гостроти проблема збереження культурної спадщини набуває для Херсонської області, яка зазнала значних втрат внаслідок воєнних дій.

Мета статті полягає у визначенні ролі мистецької освіти для збереження та популяризації культурної спадщини Херсонщини.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи особливості збереження та популяризації культурної спадщини перш за все слід зауважити, що вона являє собою сукупність успадкованих від предків матеріальних і духовних здобутків, які визначають унікальність народу. Культурна спадщина включає архітектуру, артефакти, мову та звичаї, що мають історичну й естетичну цінність. Збереження цієї спадщини допомагає підтримувати зв'язок поколінь, зміцнює національну ідентичність і стає фундаментом для майбутнього розвитку суспільства. У контексті повномасштабної російської агресії захист цієї спадщини набув стратегічного значення, оскільки збереження історичних пам'яток, традицій, мистецьких практик і нематеріальної культурної спадщини сприяє утворенню національної самобутності, зміцненню культурної пам'яті суспільства та протидії спробам знищення.

Херсонщина вирізняється значним історико-культурним та етнічним різноманіттям. На території регіону збереглися сліди компактних польських поселень, єврейських і німецьких колоній, у межах яких існували різні релігійні громади: католицькі, лютеранські та менонітські. Водночас окремі населені пункти мають історію, пов'язану з переселенцями з інших регіонів. Так, Давидів Брід, Велика Олександрівка та Станіслав належать до поселень козацького походження.

Подібне культурне й етнічне розмаїття формує унікальну спадщину краю та потребує особливої уваги до її вивчення, охорони та популяризації.

Починаючи з кінця XVIII ст. на територію колишньої Херсонської губернії переселялися вихідці з Київщини, Чернігівщини та Полтавщини. Освоюючи нові землі, вони поступово інтегрувалися в місцеве культурне середовище,

знайомилися з традиціями, звичаями, мистецькими практиками та ремеслами регіону, водночас вносячи власні культурні елементи.

Російська агресія завдала катастрофічних збитків культурній спадщині Херсонщини, яка входить до трійки найбільш постраждалих регіонів України. Внаслідок окупації та активних бойових дій в області було зруйновано та пошкоджено близько 500 пам'яток археології, які становлять основну частку культурної спадщини регіону, зокрема понад 200 курганів на лівобережжі, а також зафіксовано масові пограбування музеїв, бібліотек та архівів.

У такій ситуації особливої ваги набувають освітні і культурні ініціативи, спрямовані на популяризацію традицій, мистецтва та історико-культурних надбань, що сприяє формуванню національної свідомості та консолідації суспільства. Саме тому варто звернути увагу на мистецьку освіту – комплексне навчання, що розкриває творчий потенціал людини та формує її естетичне світосприйняття. Вона охоплює всі рівні, починаючи від дитячих гуртків до профільних академій у таких сферах, як музика, театр, живопис та кіно.

Важливою складовою сучасної мистецької освіти стає соціокультурне проектування, що передбачає взаємодію культурної і соціальної підсистем суспільства. У межах такого підходу відбувається поєднання культурних процесів із соціальними практиками, що сприяє розвитку мистецького середовища та розширенню можливостей культурної діяльності. Соціокультурне проектування охоплює сферу взаємодії культури та соціуму, яка реалізується на різних рівнях: індивідуальному, рівні соціальних спільнот, регіону, суспільства загалом і глобальної спільноти. Кожен із цих рівнів має власні соціальні, культурологічні та мистецтвознавчі характеристики.

Особистість у цьому контексті розглядається як носій соціальних ролей і культурних цінностей, а також як суб'єкт та об'єкт мистецької діяльності. Соціальна спільнота постає як соціальний інститут або група, об'єднана спільними ціннісними орієнтирами, яка водночас є середовищем художнього впливу.

Регіон, у свою чергу, виступає адміністративно-територіальною цілісністю, носієм культурного потенціалу й активним суб'єктом формування мистецького простору [9, с. 220].

Окрім підготовки професійних кадрів, мистецька освіта виконує важливу соціальну місію, а саме збагачує духовну культуру суспільства та допомагає людині усвідомити свою культурну ідентичність [7, с. 216]. Передусім вона виступає механізмом передачі культурної пам'яті та традицій. У процесі навчання різним видам мистецтва (музиці, хореографії, образотворчому мистецтву, театральній творчості, тощо) здобувачі освіти знайомляться з народними традиціями, фольклором, ремеслами та культурними символами певного регіону. Це сприяє формуванню у них відчуття належності до певної культурної спільноти й усвідомлення цінності власної культурної спадщини (рис. 1).

Рис.1. Основні аспекти впливу мистецької освіти на популяризацію культурної спадщини

Джерело: узагальнено авторами на основі [10].

Культурна спадщина України вирізняється надзвичайним різноманіттям, поєднуючи матеріальні пам'ятки та багаті нематеріальні традиції (ремесла, обряди), що відображають унікальність кожного регіону від Гуцульщини до степового Півдня. Вона включає об'єкти ЮНЕСКО й унікальні осередки народних промислів, як-от Опішнянська кераміка або Петриківський розпис. Кожен елемент культурної спадщини формувався під впливом конкретних історичних, природно-географічних, соціальних та економічних обставин, які визначали особливості побуту, світогляду і творчих практик місцевого населення.

Процеси культурної взаємодії і синтезу на Херсонщині знайшли відображення в різних видах мистецтва, зокрема і в декоративно-ужитковому мистецтві, а саме у вишивці. Традиційні орнаменти Херсонської області сформувалися під впливом різних етнокультурних традицій, поєднавши у своїй структурі характерні риси орнаментальних систем кількох українських регіонів. У цьому контексті важливу роль відіграє мистецька освіта, адже вивчення традиційної вишивки у закладах освіти сприяє збереженню та популяризації культурної спадщини регіону. Так, у закладах освіти України молодь знайомиться історією народного декоративного мистецтва, символікою орнаментів, традиційними техніками виконання та регіональними особливостями вишивки. Практичне опанування цих елементів у межах освітніх програм, творчих

майстерень, гуртків і мистецьких проєктів сприяє формуванню у молоді поваги до народних традицій та усвідомлення цінності локальної культурної спадщини. Особливо місце в освітньому процесі займає проєктна діяльність, яка сприяє формуванню дослідницьких, творчих та аналітичних компетентностей здобувачів освіти. Зокрема, у межах проєктної діяльності здобувачі вищої освіти можуть досліджувати традиції вишивки Херсонщини, ознайомлюючись з історією її розвитку, орнаментальною символікою, колористикою та техніками виконання. Під час виконання таких проєктів студенти аналізують зразки народної вишивки, опрацьовують наукові джерела, створюють власні ескізи орнаментів, а також відтворюють елементи традиційної вишивки в практичній діяльності. У процесі реалізації таких проєктів здобувачі освіти можуть готувати презентації, створювати тематичні вистави, брати участь у майстер-класах, а також відвідувати музеї та етнографічні експозиції.

Особливу увагу в таких дослідженнях приділяють характерним рисам вишивки степової Херсонщини. Так, у традиційних сорочках цього регіону переважає рослинний орнамент, в якому домінують жовтий, блакитний, зелений і червоний кольори. Серед квіткових мотивів найчастіше зустрічається мак, рідше – троянда, а також волошки, бузок і різноманітні польові квіти з дрібними пуп'янками та листочками. Орнаментальні елементи зазвичай мають симетричну композицію, що розгалужується від центральної квітки, яка займає домінуюче місце в орнаменті [11].

Цілеспрямоване нищення окупантами всього українського лише підкреслює стратегічну роль культурної спадщини як фундаменту ідентичності народу. Систематичні атаки росії на культурні об'єкти перетворюють захист надбань України на ще один фронт спротиву, підтверджуючи необхідність рішучої відсічі агресору й активної презентації української культури на світовій арені.

Незважаючи на тяжкі, екстремальні умови життя викладачі кафедри культури і мистецтв долучаються до розвитку та збереження культури та мистецтв. Наприклад, для збереження культури та ідентичності громадян Херсонським обласним палацом культури, за підтримки Департаменту реалізації гуманітарної політики Херсонської обласної державної адміністрації, було проведено низку заходів, а саме фестивалі мистецтв «Мистецький шлях», «Талановиті та незламні», членами журі яких були Н. Терешенко та М. Левченко [12]. Вагому роль у збереженні та популяризації культурної спадщини Херсонщини відіграють представники мистецької освіти, які поєднують професійну діяльність із активною громадською позицією. Зокрема, Юлія Гриценко здійснює безперервний творчий пошук, поєднуючи його з реалізацією суспільно корисних волонтерських проєктів, а також працює керівником гуртка образотворчого мистецтва в Херсоні, формуючи у молоді інтерес до національної культурної традиції. Олексій Пономарьов, викладач кафедри культури та мистецтв ХДУ, активно долучається до концертної діяльності, регулярно виступаючи в програмах Херсонського обласного академічного музично-

драматичного театру імені М. Куліша як безпосередньо в регіоні, так і за його межами, що сприяє популяризації мистецьких надбань Херсонщини.

Ключовими інституціями у справі збереження нематеріальної культурної спадщини регіону є Обласний центр народної творчості, який очолює Володимир Капелюшник, а також Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олеся Гончара під керівництвом Надії Коротун [13;14]. Зазначені установи систематично організовують культурно-мистецькі заходи, виставки, просвітницькі програми та ініціативи, спрямовані на збереження, відновлення і популяризацію культурної спадщини Херсонщини, забезпечуючи її тяглість у сучасному соціокультурному просторі.

Ще одним із прикладів стійкості та незламності культурно-освітніх інституцій у складних соціально-політичних умовах є Великоолександрівська мистецька школа Херсонської області. Під час тимчасової окупації селища школа втратила доступ до свого приміщення, а після звільнення будівля зазнала прямих влучань і була фактично зруйнована. Значна частина музичних інструментів і навчального обладнання була викрадена або знищена. Попри критичні матеріальні та просторові обмеження, педагогічний колектив продовжив освітній процес, впровадивши дистанційні і змішані форми навчання. Незважаючи на відсутність власного приміщення й обмежені ресурси, школа продовжує організовувати концерти, освітні заходи та культурні активності, що сприяють розвитку творчого потенціалу здобувачів освіти і підтримці культурного життя громади [15].

Варто також зауважити, що в межах освітнього процесу заклади освіти активно залучають молодь до участі в міських, обласних та всеукраїнських фестивалях, конкурсах і заходах. Це не тільки сприяє розвитку виконавських навичок, а й експонує елементи культурної спадщини, народні традиції і мистецькі форми широкій аудиторії, що є важливим компонентом культурного коду регіону. Так, наприклад, у системі вищої освіти народно-сценічний танець виступає базовим елементом художньої підготовки та національно-патріотичного виховання. У результаті роботи в хореографічних колективах здобувачі освіти опановують професійні навички, формують стійку громадянську позицію та відчуття культурної ідентичності. В умовах сьогодення такий вид мистецтва трансформується в потужний інструмент культурної дипломатії, представляючи Україну на міжнародних майданчиках і під час благодійних ініціатив.

У процесі міжкультурного синтезу музично-танцювальний побут населення Херсонського степу поступово збагачувався елементами болгарського, німецького та грецького народного танцю, як у художньому, так і в позахудожньому вимірах. Водночас відбувалося оновлення та вдосконалення українських побутових діалектів танцювальної лексики, що сприяло формуванню унікальної регіональної хореографічної традиції. Поступово накопичувався інтонаційно-руховий та інтонаційно-психологічний досвід танцювальної культури поліетнічного населення Херсонщини, який став основою для подальшого

розвитку народно-сценічного мистецтва та професійної хореографії у регіоні. Навчальні програми та практичні заняття з народної хореографії дозволяють здобувачам освіти ознайомитися з особливостями музично-танцювального побуту степового регіону, усвідомити вплив різних народів на розвиток місцевих форм українського побутового танцю. Вивчення оновлених і вдосконалених діалектів танцювальної лексики сприяє формуванню глибшого розуміння унікальної регіональної хореографічної культури [16, с. 208]. Саме через аналіз інтонаційно-рухового та інтонаційно-психологічного досвіду поліетнічного населення здобувачі освіти набувають практичних і теоретичних знань, необхідних для відтворення, популяризації і збереження херсонської танцювальної спадщини в сучасних мистецьких проєктах та освітніх ініціативах.

Нині заклади освіти України активно взаємодіють із культурними громадськими проєктами, які популяризують локальну культуру, зокрема програми, спрямовані на відродження традицій (наприклад, проєкти, що презентують народну музику та традиційні практики). Завдяки участі в таких ініціативах здобувачі освіти не лише засвоюють знання, але й активно долучаються до відтворення та передачі культурних елементів у нових форматах.

Задля збереження та популяризації культурної спадщини Херсонщини надзвичайно важливо привертати увагу органів місцевого самоврядування до існуючих проблем і підтримувати громадські ініціативи, спрямовані на її охорону. Саме місцеві громади виступають ключовими носіями культурної пам'яті та відіграють вирішальну роль у передачі історико-культурних надбань наступним поколінням, забезпечуючи їх збереження і захист.

Особливу увагу привертає цифровий вимір мистецьких ініціатив, який значно розширює можливості формування культурної ідентичності. В умовах повномасштабного вторгнення в Україні соціальні мережі, онлайн-музеї, віртуальні виставкові простори та стрімінгові платформи стали важливими середовищами для створення, презентації і поширення культурного продукту. Такі цифрові формати не тільки фіксують і зберігають мистецькі події, але і сприяють формуванню нових моделей колективної пам'яті. Зокрема, йдеться про створення цифрових архівів воєнного мистецтва, інтерактивних платформ і карт культурної спадщини, які забезпечують доступ до культурних ресурсів та сприяють їх популяризації у сучасному інформаційному просторі.

Показовим прикладом є діяльність у місті Нова Каховка, де до початку повномасштабного вторгнення здійснювалися наукові дослідження та реставрація унікального явища місцевої архітектури – так званих «кам'яних вишиванок», тобто декоративних орнаментів на фасадах будівель. Протягом тривалого часу громадські активісти ініціювали надання місту статусу пам'ятки містобудування, аргументуючи це його самотнім планувальним та архітектурним середовищем. В умовах окупації ця діяльність трансформувалася у формат мандрівної виставки, що була представлена в різних містах України та за її межами, виконуючи водночас освітню і культурно-репрезентаційну функції. За

наявними даними значна частина об'єктів зазнала пошкоджень, що актуалізує необхідність їх фіксації і популяризації засобами мистецької освіти [15].

Аналогічні підходи простежуються в діяльності проєкту «Таємниці острова Джарилгач», пов'язаного з островом Джарилгач. До початку повномасштабної війни було здійснено оцифрування експонатів і підготовку їх до відтворення за допомогою технологій 3D-друку, а також розроблено інтерактивні форми презентації із використанням VR-технологій. У сучасних умовах проєкт функціонує переважно в онлайн-форматі, що підкреслює значення цифрових інструментів як складника мистецької освіти в процесах збереження та популяризації культурної спадщини.

Окрім цього, оцифрування культурної спадщини відкриває широкі перспективи для співпраці з міжнародними інституціями, зокрема музеями, бібліотеками й університетами. Створення спільних цифрових колекцій, міжкультурних архівів і мультимедійних онлайн-виставок сприяє популяризації України у світі та формуванню її образу як держави з багатою і відкритою для дослідження культурною спадщиною. У поєднанні з іншими інноваційними технологіями, такими як блокчейн, доповнена реальність (AR) і гейміфікація, процес оцифрування виходить за межі суто технічної процедури та стає складником сучасного культурного наративу про Україну.

Таким чином, інтеграція інноваційних освітніх підходів і мистецьких практик є важливим чинником у збереженні культурної спадщини Херсонщини, забезпечуючи її репрезентацію, осмислення та передачу наступним поколінням навіть в умовах кризових викликів.

Висновки. Отже, можна стверджувати, що мистецька освіта є фундаментом формування національної ідентичності, стійкості та культурного відродження Херсонщини, особливо в умовах деокупації і протидії ворожій пропаганді. Вона сприяє розвитку творчого молодого покоління, забезпечує спадкоємність традицій та інтегрує регіон в єдиний культурний простір України через патріотичне виховання та популяризацію українського мистецтва. Завдяки творчим проєктам і діяльності мистецьких колективів відбувається формування національної свідомості та популяризація культурних надбань регіону в загальноукраїнському і міжнародному культурному просторі. Важливу роль у цьому контексті відіграють цифрові технології, які дозволяють здійснювати якісну реставрацію культурних об'єктів, а також відтворювати атмосферу та дух певної історичної епохи. Окрім цього, використання цифрових інструментів може сприяти підвищенню рівня культурної обізнаності населення та створенню передумов для посилення ролі культурної спадщини через її представлення в цифровому просторі.

Перспективним напрямком подальших досліджень вважаємо вивчення можливостей співпраці закладів освіти з музеями, культурними центрами та майстрами народної творчості в збереженні і передачі регіональних культурних традицій.

Література:

1. Біркова О. Історико-культурна спадщина України: цифрові технології збереження та популяризація в умовах воєнних дій. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2023. Т. 26, № 5. С. 90–94. DOI: <https://doi.org/10.15421/1723106> (дата звернення: 23.03.2026).
2. Трач Ю. Культурна спадщина в Україні: ініціативи щодо збереження та оптимізації захисту. *Питання культурології*. 2025. № 45. С. 194–209. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.45.2025.325054> (дата звернення: 23.03.2026).
3. Digital transformation of preservation and restoration of Ukraine's cultural heritage / K. Pletsan et al. *Studies in Media and Communication*. 2023. Vol. 11, no. 7. P. 376–383. URL: <https://redfame.com/journal/index.php/smc/article/view/6514/6404> (дата звернення: 23.03.2026).
4. Strategies for the preservation of cultural heritage through art and education: A comprehensive approach and evaluation of effectiveness / R. Dobrovolska et al. *International Journal on Culture, History, and Religion*. 2025. Vol. 7, no. 1. P. 124–144. DOI: <https://doi.org/10.63931/ijchr.v7i1.98> (дата звернення: 23.03.2026).
5. Шмандровський А. Мистецькі ініціативи громадських організацій як інструмент формування національно-культурної ідентичності. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2025. № 3. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2025.344239> (дата звернення: 23.03.2026).
6. Левченко, М., Терешенко, Н., Форостян, А. Вплив мистецтва на розвиток особистості та формування культурної ідентичності. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. № 2 (73). С. 126–132. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/73-2-19> (дата звернення: 23.03.2026).
7. Мистецька освіта як чинник розвитку української культури / Д. Р. Погосьян та ін. *Суспільство та національні інтереси*. 2025. № 13. С. 213–229. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-5\(13\)-213-229](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-5(13)-213-229) (дата звернення: 23.03.2026).
8. Григор'єва В. В., Зякун А. І., Гуцул І. А. Роль мистецької освіти у формуванні культурної ідентичності та соціальної інтеграції: досвід України та світу. *Академічні візії*. 2024. № 35. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1406> (дата звернення: 23.03.2026).
9. Скрипник Є. Мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі. «М'яка сила» українського мистецтва в координатах сучасного світу: збірник наукових статей та тез аук. повід. за матеріалами Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Київ: ІК НАМ України, 2025. С. 219–223. URL: https://icr.org.ua/wp-content/uploads/2025/12/Book_2025_Conference_24.06.2025.pdf#page=219 (дата звернення: 23.03.2026).
10. Левченко М., Терешенко Н., Кузнецов С. Мистецька освіта в сучасному світі: інтерактивні додатки та онлайн-платформи для розвитку таланту та креативності. *Інноваційна педагогіка*. 2024. № 2 (70). С. 198–202. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/70.2.41> (дата звернення: 23.03.2026).
11. Культурні традиції України: Херсонська вишиванка – яка вона. *Аргумент*. 2025. URL: <https://argumentua.com/stati/kulturni-traditsii-ukraini-khersonska-vishivanka-yaka-vona> (дата звернення: 23.03.2026).
12. Кафедра Культури і Мистецтв ХДУ. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/fkmsu> (дата звернення: 03.04.2026).
13. Херсонський обласний центр народної творчості • ОЦНТ. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/ocntkherson> (дата звернення: 03.04.2026).
14. КЗ «Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олесь Гончара». *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/khersonlibrary> (дата звернення: 03.04.2026).

15. Як рятують спадщину Херсонщини через мандрівні виставки та оцифрування. *ХЕРСОН Онлайн*. 2026. URL: <https://khersonline.net/lenta/567310-jak-rjatujut-spadschinu-hersons-chini-cherez-mandrivni-vistavki-ta-otsifruvannja-video.html> (дата звернення: 25.03.2026).

16. Белінська Т. Феномен народно-сценічного танцю у воєнний період: збереження та репрезентація національної ідентичності у закладах вищої освіти. *Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання*. 2026. № 7. С. 205–212. DOI: [https://doi.org/10.31652/3041-1017-2026\(7\)-24](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2026(7)-24) (дата звернення: 23.03.2026).

References:

1. Birieva, O. (2023). Istoryko-kulturna spadshchyna Ukrainy: tsyfrovi tekhnolohii zberezhenia ta populiaryzatsiia v umovakh voiennykh dii [Historical and cultural heritage of Ukraine: digital technologies for preservation and promotion in conditions of military actions]. *Naukovo-teoretychnyi almanakh Hrani – Scientific-Theoretical Almanac "Hrani"*, 26(5), 90–94. <https://doi.org/10.15421/1723106> [in Ukrainian].

2. Trach, Yu. (2025). Kulturna spadshchyna v Ukraini: initsiatyvy shchodo zberezhenia ta optymizatsii zakhystu [Cultural heritage in Ukraine: initiatives for preservation and protection optimization]. *Pytannia kul'turolohi – Cultural Studies Issues*, 45, 194–209. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.45.2025.325054> [in Ukrainian].

3. Pletsan, K., Havryliuk, A., Poberezhets, H., Yurova, T., Bilov, V., & Polotnianko, O. (2023). Digital Transformation of Preservation and Restoration of Ukraine's Cultural Heritage. *Studies in Media and Communication*, 11(7), 376–383. Retrieved from <https://redfame.com/journal/index.php/smc/article/view/6514/6404>

4. Dobrovolska, R., Kdyrova, I., Demeshko, N., Dossanova, K., & Martsenkivska, O. (2025). Strategies for the preservation of cultural heritage through art and education: A comprehensive approach and evaluation of effectiveness. *International Journal on Culture, History, and Religion*, 7(1), 124–144. <https://doi.org/10.63931/ijchr.v7i1.98>

5. Shmandrovskiy, A. (2025). Mystetski initsiatyvy hromadskykh orhanizatsii yak instrument formuvannia natsionalno-kulturnoi identychnosti [Art initiatives of public organizations as an instrument for forming national-cultural identity]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv – Bulletin of the National Academy of Cultural and Art Leadership*, 3. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2025.344239> [in Ukrainian].

6. Levchenko, M., Tereshenko, N., & Forostian, A. (2024). Vplyv mystetstva na rozvytok osobystosti ta formuvannia kulturnoi identychnosti [The influence of art on personality development and cultural identity formation]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current Issues of Humanities*, 2(73), 126–132. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/73-2-19> [in Ukrainian].

7. Pohosian, D. R., Tkachenko, M. O., Maidaniuk, I. Z., Karlinska, Ya. V., & Buchma-Bernatska, O. Ye. (2025). Mystetska osvita yak chynnyk rozvytku ukrainskoi kultury [Art education as a factor in the development of Ukrainian culture]. *Suspilstvo ta natsionalni interesy – Society and National Interests*, 13, 213–229. [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-5\(13\)-213-229](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-5(13)-213-229) [in Ukrainian].

8. Hryhorieva, V. V., Ziakun, A. I., & Hutsul, I. A. (2024). Role of art education in the formation of cultural identity and social integration: experience of Ukraine and the world [Роль мистецької освіти у формуванні культурної ідентичності та соціальної інтеграції: досвід України та світу]. *Akademichni vizii – Academy Vision*, 35. Retrieved from <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1406> [in Ukrainian].

9. Skrypnyk, Ye. (2025). Mystetska osvita v suchasnomu sotsiokulturnomu prostori [Art education in the modern socio-cultural space]. «Miaka syła» ukrainskoho mystetstva v koordynatakh suchasnoho svitu: zbirnyk naukovykh statei ta tez – «Soft Power» of Ukrainian Art in the Coordinates of the Modern World: Collection of Scientific Articles and Abstracts, 219–223. Kyiv: IK NAM

Ukraine. Retrieved from https://icr.org.ua/wp-content/uploads/2025/12/Book_2025_Conference_24.06.2025.pdf#page=219 [in Ukrainian].

10. Levchenko, M., Tereshenko, N., & Kuznetsov, S. (2024). Mystetska osvita v suchasnomu sviti: interaktyvni dodatky ta onlain-platformy dlia rozvytku talantu ta kreatyvnosti [Art education in the modern world: interactive applications and online platforms for talent and creativity development]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative Pedagogy*, 2(70), 198–202. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/70.2.41> [in Ukrainian].

11. Kulturni tradytsii Ukrainy: Khersonska vyshyvanka – jaka vona [Cultural traditions of Ukraine: What is the Kherson embroidery like]. *Argument*. Retrieved from <https://argumentua.com/stati/kulturni-traditsii-ukraini-khersonska-vishivanka-yaka-vona> [in Ukrainian].

12. Kafedra Kultury i Mystetstv KhDU [Department of Culture and Arts of KSU]. *Facebook*. Retrieved from <https://www.facebook.com/fkmksu> [in Ukrainian].

13. Khersonskiyi oblasnyi tsentr narodnoi tvorchosti • OTsNT [Kherson Regional Center of Folk Art • OCNT]. *Facebook*. Retrieved from <https://www.facebook.com/ocntkherson> [in Ukrainian].

14. KZ “Khersonska oblasna universalna naukova biblioteka im. Olesia Honchara” [Municipal Institution “Kherson Regional Universal Scientific Library named after Oles Honchar”]. *Facebook*. Retrieved from: <https://www.facebook.com/khersonlibrary> [in Ukrainian].

15. Yak riatuiut spadshchynu Khersonshchyny cherez mandrivni vystavky ta otsifruvannia [How the heritage of Kherson region is preserved through traveling exhibitions and digitization]. *KHERSON Online*. Retrieved from <https://khersonline.net/lenta/567310-jak-rjatuju-t-spadschinu-hersonschini-cherez-mandrivni-vistavki-ta-otsifruvannja-video.html> [in Ukrainian].

16. Belinska, T. (2026). Fenomen narodno-stsenichnoho tantsiu u voiennyi period: zberezhennia ta reprezentatsiia natsionalnoi identychnosti u zakladakh vyshchoi osvity [The phenomenon of folk stage dance during the war period: preservation and representation of national identity in higher education institutions]. *Mystetstvo v kulturi suchasnosti: teoriia ta praktyka navchannia – Art in Contemporary Culture: Theory and Practice of Teaching*, 7, 205–212. [https://doi.org/10.31652/3041-1017-2026\(7\)-24](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2026(7)-24) [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 11.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.04.2026